

Москватәи ацсуа хәыцтәы
кәашаратә ансамбль «Амцабз»

АМЦАБЗ

№ 6, 2017

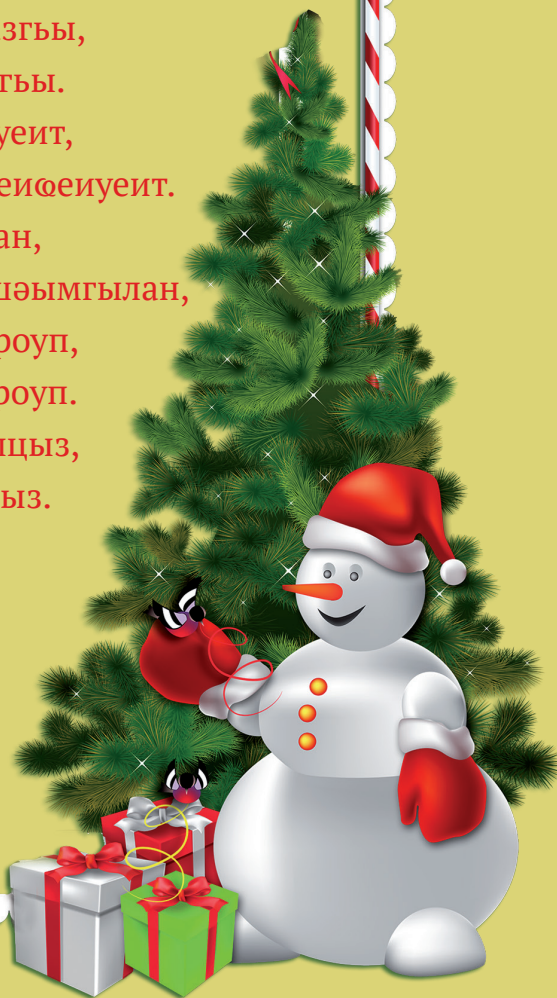

АШЫҚӘС ҒЫЦАЗ ҒАРҒЫ ХҒЫЦЫЗ

Ицаз ашықәс Ғахьқәа аҒароуп,
Ғаанбзиала Ғыцны иаххәароуп.
Уа, мшыбзиа зхәаз дыбзиаз,
Зыцсы дҒылыз ицсы қыиаз,
Ашәтыц кәашқәа аапын иацыз,
Асы шкәакәа зын иатацаз.
Амра цхозар ицхалааит,
Хәычы жәлар рыбжыы галааит,
ХҒәы нзырхазҒы дҒафсны дцааит,
Ашәи зхәаз ионыка игааит.
Ғазшаз иажәоуп Амш ишазҒы,
Ашықәс Ға Ғахьымзо ицазҒы.
Чхара ахьыкоу амшра неиуеит,
Зашьцаа Ғызхыз Нартк длеиҒеиуеит.
Етәа кыдшәа шәатцамҒылан,
ШәашьейтыбҒы дшьыц шәымҒылан,
Изеицнеиуа жәлар наскъароуп,
Ғаанбзиала Ғыцны ирхәароуп.
Ашықәс Ғыцаз ҒарҒы хҒыцыз,
ҒазныхәазҒы иныхәа Ғацыз.
Ашықәс Ғыцаз!..

АҒаа Бабаду

МѠАКЫ СЫҚӘЛАШО СААУЕИТ

Сѣам – 60 шықәса сыхтцуеит,
МѠакы сықәлашо саауеит,
Сызцәызыз акрицәызуеит,
Исцәызыз дсыңшаауеит.

Есыены иаатуеит аҕыцқәа,
Ицьоушьо иацуп цъашъахәык,
Еихышәшәоит џаңхъа сыбгъыцқәа,
Уадсыртәалазом мыцхәык.

Еинысраалоит жәйтәи ҕатәи,
Еинысраалоит, урт еиңшьуп.

Азиас еиңш, аамта сәәтан
Сахьцо иара абжыы сыбжьуп.

Иааскьоит, сгәәтан, хара игылаз,
Җаицанылеит шыта мѠакы.
Дхәычзоуп уажә испыххылаз,
Уааццакы, схәеит, уааццакы.

Иҕааихоит арахь иџызагь,
Еилыскаауеит, уи дымшуп.
Жәеинраала хәычык иџызаап,
Икны, дгылан дысзыңшуп.

«Амцабз»

РАҢҖХЪАЗА АШЪХАҖА СЦАРА

САБ ИАЖӘАБЖЬҚӘА РЫЛА

Иаххысыз аҗхынразы сара саб сицны җсшьара ашьха сыҗан. Еспхынра саб сиҳэон ашьха сигарцаз, аха ухэыцуп хэа мап икуан. Ашьха узгоит хэа саб иансеихэа, сгэыргъара хэаак амамызт.

Ашьхаҗа амҗа ақәларазы хцеит Арасазыхь, избан акәзар саб иашья аҗьынҗь аҗы дынхоит, Рудик ихьзуп. Уаҗа амҗа ақәлара хеазыҗахҗеит. Саб иабҗьар, иҗьяаҗханы еикәиршәеит, аеқәа ршьапқәа рчаҗеит. Еикәхаршәеит хамҗаныфа, хаматәа. Шаанза амҗа хакәлеит. Сара саб иашья иҗа Алан иситаз аҗы сақәтәан. Уи қәыҗшуп, ааигәоуп ианырыбжъаз, аха аҗәаҗа бзиоуп, иҗшзоуп, икәарны иныкәоит, җыхәоуп. Ағәра аҗакуа сҗон, акәадыр сантәалан, ашькылқәа рҗынза сназартә иркьяҗыны исзыкарҗеит.

Ашьхаҗамҗа ахатәы хьызқәа амоуп. Уахькыдло Қәламыр ахьзуп, уаҗа азиас уруеит, нас ухалоит Җшьҗкани Лаҗи рааҗтрахьы, Ачырасра ухәа убас атыҗ җшзарақәа рахь. Араҗа еилагылоуп хкы раҗәала атлақәа: аҗь, ашә, ахья, абгызра, ашымҗа, ахәажәра ухәа ашәаҗыҗаҗа. Урт уанырхыслак, нас цәхәыроуп, ашәаҗыҗаҗа уаҗа иуҗылазом.

Ацәхәырахь уанхалалак, иаҗәароуп, аҗсабара шәҗыла иҗычоуп, рыфҗы лаҗа-лаҗа-уеит, угәы арҗәуеит, аҗыхазқәа ана-ара иуҗылоит, рыжәра уадаҗуп, избанзар даараза ихьшәашәоуп.

Нас ххалеит Ахагыцэга хэа изышьтоу атыц ахь. Уака арахе зманы ицо, шамахамзар ицхьоит. Уа жэафык иреитдамкэа ауаацсыра ытцазоит.

Акатэара уанхалалак, Ахампалфарта ахьзуп, амш анбзиоу, уантэи Ацсны абжак уалацшуеит, икаххаа амшын агэы ухыцшылоит. Уи атыц ахьз ахьынтэаауа абас икоуп: ажэытэан ашьхацарахэа амфа ианыкэлос, мфаныфас иргоз еихарак ахампал акэын, уи акатэараф ианхалалак, ауаагы рыцсы ршьон, аидара зкэыз аекеа, агэыжкэа, аеадакэа реидара рыкэхны рыцсы ддыршьон, ауаагы акрырфон: ахампал, амггал, ахырцэы. Уажэгы ус ауп ишыкоу.

Акатэара ханхытц, Ламкац хтысны Атоуба акатэара ххалеит, уанза даара акыр набжьоуп. Уакагы хацсы хшьеит. Ари атыц афы, айхабацэа излархэаз ала, лассы-лассы анакэ ыкэтэоит, аха хара ханхалаз, ашьха хтын, уахьцшлак блахкыгоуп. Ламкац ирацэоуп арфашкэа, азхычэакеа, урт асыцсакеа ирытцорны ицоит. Ирхэоит урт арфашкэа зегы Кэыдры иалалоит хэа.

Атоуба акатэара ханхытын, халбааит Атоуба ашта. Уака ауп хара хацсшьарта тыц ахьыкоу. Арака даара ицшзоуп. Атыц катцоуп хахэла, акэарч ахьзуп. Афныцка икоуп амцеикэтарта, хакрыфарта, хашьталарта. Убла ахьынзаназо ашта тбаа шэтыла ифычоуп, иатэароуп, иаакэыршаны хроуп, цакьароуп, асыцсакеа тажьуп. Урт ирытцсуа арфашкэа ишэахха илбаакьаны иаауеит, руак Атоуба ашта икэсны ицоит. Азаагара ианцоз, сведра хэычы аашьтыхны срыццон, сыхмацыр хэычгы згон, азы алазжэырц, аха уатэи ацыхазы убриакара ихьшэашэоуп, хмацырк азна узыжэзом, ухапыц цнаршэаауеит.

Шьыжыла хгылон, арахе ахьеилдыргоз сфызцэеи сарей хрыцхраауан. Нас хазхара хэхэмаруан, ханаацсалак, хацсы хшьон. Хацсы анахшьылак ашьтахь, ашэткэа рыкэшэара хцон, уака ашэткэа даара ирацэоуп.

Акрыфара хантэоз, ахэычкэа ракэын ацхьа зхэы зыртоз.

Хэылпазыла хьшэашэарахоит, ицханы сееиласхэон. Уахынла лассы-лассы ажэон агэы сацацшуан, ажэон ецэала ифычоуп. Асар рымфа хэа изышьтоу зынза иааигэазшэа збон.

Саб дхақымум, аха ашэарыцара бзиа ибоит. Уи лассы-лассы ифыцэеи иарей еиманы шэарыцара ицалон. Амфа ианыкэлос, «Ажэеицшыаа дышэзылцхааит!» ихэон атыц аиҳабы, Абчарах хэа изышьтоу. Ианыгьежьюаз, атыц ианазааигэахалак, ихысуан. Ускан хара иаадыруан ашэарах шыршьыз. Уи ахысбыжь захауаз «Шэдырфатэ еиғххааит!» рхэон.

Саб зны-зынла саргыы шэарыцара сигалон ахракэа рахь. Уа абнакэткэа рацэоуп, икан санирхысуазгыы. Имацымкэа абнакэткэагыы хшьуан.

Хара хэхьыказ ашьха, Атоуба акацэара ахыз ахьинтэааз хэа аиҳабацэа ирхэо исаҳаз абас икоуп: Амцаа, Арасазыхь, Аныха хэыч хэа иахьашьтоу ахэаны инхон. Урт нхацэан, арахэ-ашэахэ рыман.

Есышықэса рырахэ рыманы апхын ишьхылон. Ашьхақэа тауади-аамстеи ахра азыруан, ахэцсагыы рацэаны иддыршэон. Убри иахкьаны Амцааи Маршьанааи еиғаналеит, аха ацыхэтэаны еизаабагеит. Амцба атоуба шытеитеит абри акацэара инаркны Мдар ашьха ақынза, Атоуба ашта, Атемыр, Соуицсара Амцаа ишыртэу, даеа шьхак ишаламкьысуа, насгыы риашьара рыда уафы дшынармышьтуа хэа.

Сара сахьыказ ашьха анафска ауп иахьыкоу ашьхақэа Атемыр, Соуицсара, Мдар ухэа егырт ашьхарцкэагыы. Соуицсара ирейгзоу шьхароуп, ашьха зегы цсала итаҳэхоуп. Ирхэоит, Соу захьзыз д-Амцбан, аишьцэа дрейхабын, иихэозгыы иазызырфуан, хьзи-цшеи змаз уафын хэа. Ирейгзоз ашьхагыы иара ианаршьеит. Соуицсара амрагылара аганахь ала иахагылоуп Мдар захьзу ашьха. Уи аишьцэа реитцбы Мдар

захъзыз ирѣит, уи иаапѣра иахъагы иѳоуп рхѳоит.

Соуипѣсара уназаанза ашьхацамѳаѣ иѳоуп ацыха зыхъ, уи сабду иашъа еиѳабы Қанѣа, Аѣынѣѣтѳылатѣ еибашъра дузза (1941–1945ш.) аан хабарда ибжъазыз ихъз ахуп. Ииасуа зегъы Қанѣа изыхъ рхѳоит, избанзар уи ацыха аазыртыз иара иоуп. Ахмаѣыр хѣданы, ииасуа иѣсы ахъишьаша еиѣѳааны иман. Уаѳа иахъагы ахмаѣыр кнаѳауп. Ииасуа зегъы ацыха зы ржѳеит, ианѣо иѣѣаѳагы рныѳоит. Сара иѣахуп абри аѳоурых атѳы зхѳо хаѳѣ хъыѣык аѳыра антѣаны иргылазар. Сандухалак, хымѣада, убри еиѣыскаауеит сабду иашъа иаѳаѣыр азы.

Ашьха исаѳаит иара убас уи ахатѳы ѣасѳѳа шамоу. Ирхѳоит ашьха уѣхтны арѳаш аѣы уѣукѳабар ѳалом хѳа. Уи зырѣабыргуаз хѣыск атѳгы ахъеиѣархѳооз саѳаит. Мдар хѳа иѳоу ашьха ахъзгы зхылѣиааз уи акѳзаап.

Амѣба Мдар арѳаш дѣалан аѣыкѳабара дшаѣыз, амаѣѳыс даркъаѣеит. Нас ахаѣѳа нагаѳѳеи абыргѣѳеи ѣаны, аѣсы дрыманы ашѳа хѳо амѳа иѳѳеит. Аха амш бааѣс ѳалеит, амаѣѳыс рыкѳшо иалагеит. Еиѣыз рахъ иѳѳышыз дыргк Анѣѳа дихѳеит еиѣу ауаа дырхылаѣшырѣ, ѣѣѣбара уаѳа иѳамларѣ, аѣсыбаѳ анышѳ иаѣара азин риѣарѣ, аѣѳ шкѳакѳагы ѣѣаѳхъас иѳѳеит. Нас амш еимѳѳа-ра рхы иархѳаны, аѣсы ауапа дылаѳѳаны аѳаѣы дхѳыѣарѣеит, аѣхъаѳагы хаѳѳа иршѳаѳаит. Иахъагы ари аѣыѣ «Аѣсыбаѳ ахъамоу» хѳа иашъѣоуп, ааигѳагы анеира ѳалазом, ѣасым рхѳоит.

Абас ираѣѳоуп ашьха сыѳазараан избаз, исаѳаз. Урѣ сара исхамшѣуа хѣысны иаанхеит. Агѳаѳѳара сымоуп еѣѣынра ашьхаѳа аѣара. Уаѳатѳеи ашьхаѳѳа рыѣѣзара сара схырхит. Иѳамзар ѳалап Аѣснытѳеи ашьхаѳѳа раѳара иѣѣзоу даѳеа шъхак.

САНДРА АМѢБА,

Д. И. Гѳлиа ихъз зху Аѳѳатѳеи абжъаратѳ школ №4 аѣаѳы

Никэала Кэйтцниа

Сара стэы сафын сахьнеилак

Сара сакэын уажэ архынак
Изхарззала иашьтоу зшэақь,
Уи ықэтэами атла хынаа,
Иагьаатгашт уажэйтцэқьа агэақь.

Шэара ишэхэо шэара ишэымаз, –
Адэы иқэхацэан ичалт,
Ахэыцқэа архынак иазыцшымыз,
Цыск атацалт ачалт.

Ағьара ихтэалт дырганцыхэак,
Исыршэан, избом иахьцаз.
Зынроу цхынроу сзырфыхаз,
Цхызу лакэу сызлахаз?

ИҢШЬОУ

Никәала Хашыг

Ажәабжь

Миха ашкол ахь ицара аамта ааигәахон, аха уажәыцәкьа уи ибо дыкамызт: ифыза дзыцшын. Даанза, икаруат дықәианы итатәкәа дышрыцхьоз, ацәа дынтанагалейт. Ишәкәгы нимкәытцышшан игәы иныкәхәит. Убри аамтазы адәахьынтә бжьык игәы иаакәфит:

– Миха-а, айбашьра иалгейт, айбашьра! Хара хтәкәа аиааит!

Абригы ихәейт, уи ахыткьарейцш, агәрц дынткьейт. Ари, Миха ифыза – Хмыц иакәын. Рәадахьы инхоз агәылацәа рахь ихы рханы дзон. Миха, акаруат иeanырууааны дөатцпан, абарта дныкәыххит. Уи аамтаз Хмыц дахьцашаз дназахьан. «Айбашьра иалгейт, айбашьра иалгейт!» хәа ибжьы аафхит өацхьа...

Миха акымзарак изеилкаауамызт: «Ишца, мшәан, айбашьра?! Айбашьра иалгейт, хара хтәкәа аиааит» ихәейт, аха нас? Уажәыцәа уаха зынза имеибашьзои?!»

Айбашьра шеилго, хәр аиааира шырго лассы-лассы ишаиахалозгы, уажәы Миха ихафы изаагомызт иаалыркьан иахаз ажәабжь. Айбашьра ианалагоз, уи дсабин, жәшықәса ракәын ихыцуаз. Уи ашьтахь ауп Миха ихдыррей иеилкаарей

шьақәгыло ианалагаз. Ускан еибашьран, гәакран-цәакран, аамта хьантыцьза, акәуа еицш игәагәон. Цшышықәса рыла уи убаскак айбашьра аамта, аамта хьанта далашьцылейт, ицстазаара цыхәацтәарада ус еибашьрала мацара ицалозшәа игәы иабо афынза днейт...

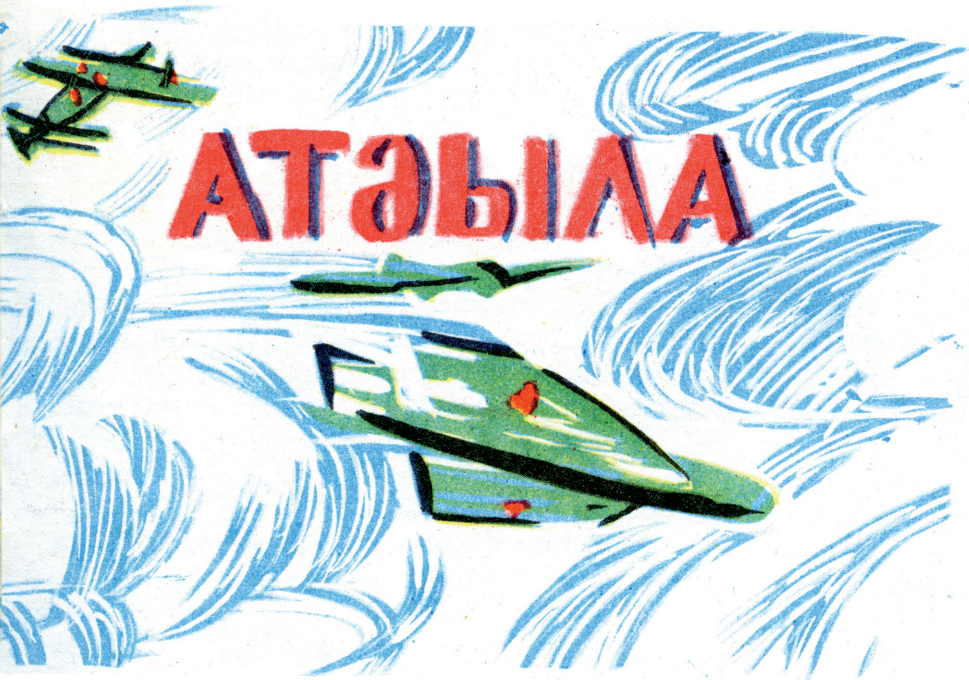
Ахәыцрақәа акакала еишьтагыла изааиуан Миха дахьгылаз.

Иааигәалашәейт айбашьра иалагейт хәа ажәабжь хлымзаах рацхьаза ақыта ианаарылафыз. Уигьы цхызк еицш ауп уажәы ишигәалашәо. «Айбашьра. Германия. Гитлер» – абарт роуп игәыцжәаганы ирхәоз хәа игәынкыланы имаз иара...

Амашьынақәа рышьтыбжь рыцарзуа, ашәа хәо, ақыта ааныжьны айбашьра ианцоз ауааи ахәсақәа ршәазызарей, рылагырзи, акиносахьакны еицш, уажәы иацхьа иаацәырцит.

Ашколи ахәмаррей рыда ус змамыз ахәыцкәагы, уажәы ирылшоз кәрцар акәын: инейн айбашьра иргаз рабацәа рус инахагылейт.

Аусура! Аусура! Ихәычызгы, идузгы – аусура! Егыраан Миха дтахәхәа дшыцәоу, ашарцазы акаф-акафхәа асаркьал бжьы

дарфыхахъан. Ус ишааиуаз, убри асаркбал асра аамтазы, ихала дцэырханы дфыхо далагеит.

– Ех, шэара асабицэагы, шарпазы шэйтцхаркьо, закэйтэ аамтоузеишь хазтахаз! – зны-зынла даакэинд-кэиндуан Миха иабду Дамеи, аха имчгэышьази! Урт рыдагы цсыхэа ыкамызт. Ишааиуаз иалашыцылеит, ирласны «ирызхаит» ахэыцкэа...

Аибашьра иалагеижьтеи шыкэсык мызкэак ахылахъан. Ага иеыраапкзаны Кавказтэи ашьхакэа рфынза даазахъан. Ёнак, аколнхацэа аусхэарта афынтэ адырра роуит, аусура иакэытцны атабиакэа ржырц. Адта – дцан, инагзатэын. Ахабла зегы ашарпазы иеизеит иахьырзеипшыз бнак афы. Зеыргэгэаны игылаз хьаца дук амцан, ажра иналагеит. Акраамта ус тынч еицэажэо, атабиа ржуан анхацэа. Иржуан урт, хыхьчагак ахасаб ала акэым, иахьрыдыртцаз акнытэ. Арахь Санчарантэи акатэара иахыфны ахысбыжькэагы рахауеит цыхэапцэарада.

– Зегь дарароуп урт арахь изахыцуам, – апсшьаразы иахьылатэаз даацэажэеит Хабахэ зыхьзыз быргк. – Хапсадгыли арт

хашьхакэеи ицшьоу дгылулуп, ус иаазбалак агэарахэа дхыфрны дзауам.

Хабахэ иихэаз иазхэыцны иалацэажэо, ркьасақэа иртэз ататын аацэырган ахара иалагеит. Ахэасақэа еидгэыпцла настхашэа еидыхэйтхэытло иааилагылеит. Акалара зэазызкыз ашынка еипш, апсабара афеижьхара

иафын. Ифыхьшэашэаазагы цшак асуан. Аколнхацэа краамта итэаны рыцсы ршьон, аибашьра, ажэйтэ-афатэ ухэа ажэабжькэа ирылацэажэон. Зегь реиха уамашэа иубаша урт рыгэтынчра акэын: Европа зегы еилапыххаа, Цсхэынза иааз афашист мпыттахалафцэа, хашьхақэа ирхытцраны икам хэа ргэаанагарақэа еибыхэо, ататын лфэ рхарчылан, аибашьра иалацэажэон...

Итабыргытцэкьаны, аколнхацэа ргэи иамжьеит, ицшьоу хашьхақэа изырхымцит хэагацэа. Амала уртрхаирпланкэа иналаршэ-фаларшэны Апсныка ихытцлон. Ихытцлон урт ицшыхэырц, зынгы бомбақэак нкарыжьуан гэыткьагас. Хар, ага ихаирпланкэа рцэаара шырбаз еипштэкьа, акэкэахэа реихсра иалагон. Урт идэыкэырцоз абзарбзан-хкэа анпжэалак, изеихсыз ахаирплан акэша-мыкэша икэаш-кэашза алфэ фхачылон. Икалап, ускан акэырчахақэа, алыхэта еипш, авара кылыжэжэа икэырцозар, аха избодаз. Насгы даараза иахьхаракыз акнытэ, уи апсыртацэкьа акэыршэара мариамызт. Абас ашэара иантагылалак, уу-уу-уу хэа абжьы ырцэгьаны икэаратцо, излааз ала идэыкэлон рыцсы рыманы.

– Ҳаи, амца қяуқяд шәалаблааит!.. – зылахь знапы адкылан ажәџан иатцаџуаз аколнхацәа ргәахы еиҕәыччон...

Иҕан хҕаирпланқәа халаны хыхь, аҕауаҕы айбашьра ианалагозгы. Ёнак, ашьха ақәцәан хҕирпланқәак рыбжы цәҕязахеит. Ишыҕарталац еицш, аказармаҕы аҕатын зрыцхуаз зегы џытбҕыжәааит. Ихы раҳаны урт зегь рацхьа дгылан Михагы. Ицшызар, атыҕқәа анеисуа реицш, џ-хҕирпланк инаскья-ааскьяны хаха еизытрысуан, аҕәҕәахәа еиҕахысуан. Нас реынеивган, иахаҕежыны џацхьа иааны, ашьхақәа дырхыц-хыцыртә ихәааны, еиҕа неижәылон. Зны-зынла еиҕа ирласны иқәтәиааз егы аварала, ма цәкала иатцаҕежыны аҕәҕәахәа иаҕәйднатон. Аколнхацәа ишцарзымдыруаз урт руақы ҳара ишаҳтәыз, егы – ҳаҕа, аха руа иарбану?

– Ҳара иҳақәло, хаир игараны дыҕазам! – ргәы иргәҕәон Ҳабахәгы. Зегы шәарзызо, рхы цхьаркыргы цәҕя ирымбо иҕан. Аха аҕаирплан ласкьяцыцхьаза илаҕәуа, абжы есаaira иҕәҕәахо, аколнхацәа ахыглаз инарывакшәа ианаархала, афашисттә дыргақәа, амат еиқәатцәақәа реицш, еиларшан амтәыжәџақәа ирнырбалаз рылацш надхалан, ишьхныцсыланы ишаҳәацшуаз, илархыџрын, хланцы аҕынанaxeит. Ус ишлеиуаз Кәаскьямта хәа иахьашьтоу дәеиужьк аҕы агәарахәа аенықәнажыт, алџагы џхатәалеит.

– Астәҕья изцара иҕам, – ихәон Ҳабахә убаскангы.

«Ҳаҕацәа шацхауаз, ҳара хтәқәа шиааиуаз, Ҳабахәгы идыруан, – урт ахтысқәа игәалашәо, игәы даатәхәыцит

Миха. – Айбашьра иалгеит, – шаҕа нбан ыҕоу ицхьазошәа арт ажәақәа еиҕа даарызхәыцит. – Ҳара хтәқәа аиааит... Аҕа дацәахеит... Иара даҕытцкьо, иара даҕытцәахо, ассир уи ауми! Аха... аха, мшәан, нас уаҕа зынза имеибашьзои? Иатцаҳаз, дацәахеит шырхәо, дгәааны деитәтцкьяр?! Иаҕауа изҳара қәцара иоуам рхәоит... Аха, мап, уи ишьамхы нарстәҕьяны «таслым» анихәа, иаанаго «былды» идырхәеит ауп».

– Ааи, ааи, дад! – Абри аамтазы бжык игәы иақәџит Миха, иаргы дцәырҳаны дҕыҳазшәа, ихәыцрақәа даарылцит. – Сара исымхәахьаз: ҳара иҳақәло хаир изгом хәа? – Ари Ҳабахә иакәын, уажәы иџызцәеи иареи аусхәартә шыҕаз рхы рҳаны ицон.

– Анцәа имхәахьеи, мшәан, доус ицсадгьыл иара изы ишьамуп хәа, нас уи имоукырц унеиуеит, аха иуоу иара?! Ухы цены иухеитцап!

Миха ахышәтхәа агәашә дынтҕьян, Ҳабахәраа днарышьталт... Иаргы иҕахын ажәабжь ҕыц еиликаарц...

Иван Миқаиа

САНДУ ЛБЫСТА

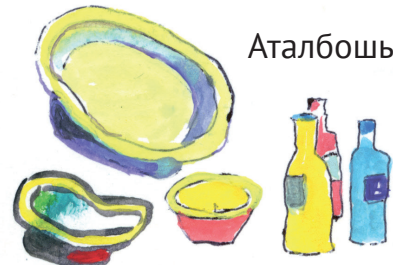
Ахәыхәқәа ажәѡан илбаашәшәан,
Хашта интапсеит ицшаауа.
Санду лбыста сырхәашан,
Ирыласыңсон икбауа.

Дара гәыргъан ирыкәшәон,
Абыста хәаша иазгәышыуа.
Санду ахәыхәқәа бзиа илбон,
Ахышәәф дгылан дырзыпшуа.

Сара гәахәарак сарпхон,
Ахәыхәқәа ахнымхаз имлакуа,
Акранырфа ишьтыпраа ицон,
Цәѡантәы ихалон иңырңыруа!

Ацарақәа ачара рымоуп,
Ашьада ду еитцхәаны.
Агәылацәа ршьапы икәгылоуп,
Амац руеит еикәшәаны.

Реишәа чара ак агымкәа,
Атыс цасла цәгъа ирхиоуп.
Акәымжәы шкәакәа иацаңыруа,
Аталбошьгы ажәтыс ауп.

ЦИС ХӘЫЦЫ

Ацәа иалцит цис шыжьыза,
Нас афы азәзәеит ицкбаза.
Имыццакзакәа какалк акын,
Аѡны индәылцит, ашә артын.

Ус ишнеиуаз цис шанхеит,
Абартца ацыхәан ссирк абейт.
Еихыс-еиңысуа ихәырхәыруа,
Илаша-лашо еицрыхәхәа,

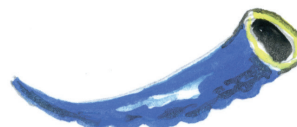
Амра ашәахәа каңсон,
Цис аекаршәны аеазон.
Иакрыз цынашьейт агаза,
Ассир, иамбазейт иахыца!

АТЦЫС ЧАРА

Пату рықәцо асас дахыкәа,
Ажәтыс цәажәоит абжы роу.
Аѡынаха абағыркәа,
Апатхь иртоит изыхәтоу.

Насың аман атыс чара,
Иаха-иаха еилашуейт.
Урт зхылцыз аңсабара,
Иреигәыргъо ирзыңшуейт.

Анка шкәәкәәқәә

Алакә

Дыкан-данын тәылак аҕны хәынтқарк. Акраатцуан уи ипхәыс дыпсижьтеи. Ихала адәы данаакәха, иҕаххеит пхәыс деиҕааигарц. Ахшара рацәа иман, урт жәәәәәык ыҕан. Жәәизаәык чкәынцәан, ажәәәәәтәи дызҕабын, Елиза лыхызын. Ахәынтқар иааигаз апхәыс аҕныш ззырхәоз лакәын, уаәы дааизычхауамызт. Уи даазлагылаз ихшара рацәа лзымычхауа далагеит. Лхатца ихы-игәы дынталан, икәцаны икарцартә иҕалтцеит. Уигы азмырхакәә, даарышьтагьежыын, ауаа рыпшра рыцәлырзит, ипҕа шкәәкәәқәәны ажәәән иналалтцеит.

Лассы ахтынра дындәылдырцеит Елизаггы. Акыжыхәә дтәыуо дтәән атыпҕа акраамта, нас, дахьнанаго-дахьанаго лзымдырзо, лхы ахынахаз лҕыналхеит. Аха, насыпшәә, лашьцәә лхапыруа илхан арантәи икәырцеижьтеи, рылапш дытдыршәәомызт. Иҕалаз анырба, иаалхагьежыын даашьтпаа дыргеит.

Даара ирцәыхьантан, аха псааитакрак ҕамтакәә, апҕакәә Елиза дрыманы амшын ду инахыпрааит. Иахьнеиз, хәпкык рыпшаан, Елиза дрыгәтылакны анхара иалагеит.

Уахык, дынтаханы дахьыцәаз, пхызла пхәыс ахкәәжәк дылбеит.

– Бара азәзаткәык боуп изылшо башьцәә ауаа рсахьа рыманы рыҕатцара, – лхәеит лара. – Уи азы иаҕахуп ахәәц иалхны жәәиза кьаф рцара, урт ахәәцкәә еизгатәуп бнапкәә хтны, акакала урт наганы башьцәә иршәыбтцароуп. Аха ибгәалашәоз: бус бафнатцы ажәә заткәык аабфьтцымшәәроуп, мап анакәха, башьцәә наунагза ипсаатәкәәны иаанхоит.

Елиза дфыханы дшыәагылаз еипш аусура далагеит.

Убри аамтазы атәыла ахәынтқар шәәрыцара хәә абрахь дыкәнагаланы дыкан. Уи Елиза илапш даатцашәән, ипсы налылахеит, даалышьтагьежыит.

Ахәынтқар Елиза длашьапкуа ифәаихеит, даакәгылеит пхәысс димгар имуа. Аха атыпҕа атакс акгы иалхәәомызт, данаалба инаркны ларгы лгәы шизцазгы. Аха, иабаҕоу, ажәәк иадамхаргы ианаалфшәә, лашьцәә ауаа рахь хынхәышьа рымазам, ипсаатәкәәны ажәәән ишалоу иаанхоит!

Изымдыруз атыпха лфымтрагы дааннамылеит ахэинткар. Уи даашьтцааны диган, ихан хытцэцара дныкэиртэеит дхэинткар-пхэысха, дахкэажэха, еилаарцыруа агэыргын лхатцаны. Дызфыз аус налыгзартэ еипш атагылазашыагы налитэит. Абри зегь реиха дааигэыргэеит лара. Дхэинткар-пхэысха дшаакэгылазгы, Елиза лнапы кэымшэышэкэа рыла дызбылуаз ахэацкэа еиллыршэшэон, урт ирылылхуаз арахэыцкэа рыла лашьцэа акьяфкэа рзылцон. Лус ахыркэшарахьднеихьан. Аха абар арыцхара: арахэыцкэа злылхуаз ахэацкэа нтцэеит! Икалцаран икахыз, даалаган, мазала, уахынла, анышэынтракэа ркны дцаны ахэац аалгар акэхеит.

Ари гэеитеит ауахэама аусзуф гэымхак. Даалаган, уи ахэинткар агэра ииргарц иакэикит Елиза дыцьнышуп хэа. Амца дакэтцаны дбылтэуп хэа даакэгылеит.

Ахэинткар ипхэыс акы лхароуп хэа ихахыы иааигаргы итахымхеит, аха ауахэама аусзуф иихээз иеаларцсны икит, арахь Елиза лхы аркыиаразы ажэакгы аалыфшэомыт. Ианамуза, ахэинткар адца кэаитеит уи лтакразы, ашамтаз дыкнаханы лышьразы.

Елиза аухантэарак аусура дафын, ес-икалалакгы ацыхэтэантэи акьяф апаразы. Ашьжымтан, аеыуардын дакэыртэаны лышьразы дандэыкэыргалагы, хэаха кэамта лус дафын.

Абар зегы дырбо, драхауа дахькнархауа аштагы... Убри аамтазы ажэван иалыхэхэа иаины иаатэеит апка шкэакэакэа жэеиза. Елиза ахышэтхэа урт ркьяфкэа наршэылтан, иуааханы иаарылагылт. Убас Елиза иказ шыказ зегы нарзеиталхэеит. Лхатца ахэинткар иакэзар, ишьамхкэа арсны лфапхьа даагылан, даталымтарц длыхэеит. Ауахэама аусзуф гэымха дыпхадырсын, дахьагаз уафы изымдырзо дныбжьахэаша дцеит.

Г. Х. Андерсен

Лаша Марыхэба напхгара ззи-
уа ацсуа хэычтэы кэашаратэ ансамбль
«Амцабз» еиҕкаан 2014 шықасазы Москва
ақалақь аҕны Беслан Агрба напхгара зито
ауаажэлартатэ еиҕкаара «Москватэи ацсуа
диаспора» ацхыраарала. Уи сынтэа хэышықэса
ахытцит. Акэашацэа рныхэа азгэартэит «Миузик-холл»
атеатр асценаҕны.

«АМЦАБЗ» – МОСКВА АСЦЕНАҒЫ

Ари ансамбль ахореограф Лаша Марыхэба раҕхэа иа-
неиҕикааз ахэара удаадын ансамбль ақэҕиарақэа
пхэаҕа иаиуран ишықаз. Раҕхэа уи акэашара ашкол
хэа азухэар ауан. Аамта цацыпхэаза ашкол ахь
аныкэара иалагаз ахэыцқэа рхыпхэазара иац-
лон, акэашара апрограма аеартбауан,
ишнеи-шнеуаз уи ансамбльны иаа-
цэыртцит.

Ансамбль анапхгауы, ахорео-
граф Лаша Марыхэба илир-
шеит ацсуа кэашарақэа
рансамбль аҕны еиуеи-
пшым амилатқэа
рхэыцқэа реид-
кылара.

Лассы ансамбль азгэарто иа-лагеит еиуеип-шым аицыларакэа ркны. Убас «Амцабз» ацхаражэхаа быжьба агеит «Москва агэадура» захьзыз ахореографиатэ казара афестиваль акны. Хазну ашыкэс азы ахэыцкэа реалыркааит «Феериа танца» захьзыз Жэларабжьаратэи афестиваль акны. Урт ари афестиваль иалауреатцэахеит.

Ансамбль акны еицэау акэашара ашкол аус шауц иауеит. Уа акэашаракэа реырзыкарцоит цшышыкэсеи бжаки инадыркны 14 шыкэса зхьцуа ркынза ахэыцкэа.

Ансамбль иалоу рказара есаaira иаздырхауеит. Уи ус шакэу уафы ибартэ икоуп Урыстэылеи уи антыци имцапырго ага-стролькэа рыла.

Ансамбль аиубилеитэ концерт акны Ацсны ацхаражэхаафыс Урыстэыла икоу Игор Ахба гэык-цсыкала дидныхэалеит «Амцабз» анапхгафы Лаша Марыхэба, ансамбль иалоу зегы. Ацхаражэхааф иазгэеитеит ансамбль аусура бзиа хара хтэыла ахьз-ацша ашьтыхра аус ишацхраауа, уи иазфлымхау, аихьзаракэа иреигэыргыо рхыцхьазара ишацнацо.

Игор Ахба иара убас дацхэит Ацсны Акультура аминистр Эльвира Арсалиа икалцаз адныхэалара, ирицеит аминистрра ахьзала иаашьтыз ахатыртэ дырга. Ацхаражэхааф ажэа цхакэа рзикит ансамбль анапхгафы Лаша Марыхэба, арцафы Салима Арстаа, амузыка архэафцэа Олег Бесолови Марат Сатцаеви.

Зиубилеи азгэазтоз ирыдныхэалеит, рыкэгыларакэа рыла ахэацшцэа ргэы иахэо ицэыртцит Адыгеиеи Уацстэылеи рфольклортэ ансамблькэа. Ахэылцаз акны икэгылеит ашэахэафцэа: Батраз Царахов, Саида Агрба, Рамина Заде, Рамида Киут.

Аконцерт акны дыкан Ацсны Адэныкатэи аускэа рминистр Даур Ақафба. Икан ара адипломатцэа, адиаспора рхатарнакцэа мацфымкэа.

Зегы аргэыргэеит, иаршанхеит ансамбль «Амцабз».

Нури Барателиа

АН «ЛЫЦӘКЬЯ»

Ажаабжь

Цьамал иан Тадгәәгә кәбарк азна ацха алағәраҕы итәахны илыман. Цьамал уи аалапшыкәйтдан, ацхафара игәәпхацыпхьаза алағәра дынхапалон. Аха рыцхарак ихьит Цьамал: инацәкьарақәа ацха иалшьуа изхара анифалакь, инапқәа рызәзәара акыраамта дадхалон, икантло изамхуамызт, инацәкьарақәа ачаб рыбжьатата иаанхон. Дақәшәомызт инапы азәзәашья. Убри хьааигон иаргы.

Ҷенак, Тадгәәгә араса гәылхуа акәасқьа абарта дшытатәаз аниба, Цьамал днеин дналазтааит иеыргызмалны:

– Нана, абри ацха ауафы инапы иадчаблар, рыцкьашьяс икаитцозеи?

Тадгәәгә игәәлтахьазаарын ацха мазала азәы ишифоз. Аха лыцкәынцәа рыуа изфоз длыздырамызт, ақәнамга кәзцоз иеилкаара дазәлымхан.

– Унан, уан дыцсааит! Ацха ачаб амхшьа уажәгы ишцоумтац, – наиаталкит Тадгәәгә, Цьамал гәәарас дымкцәакәа, леырмашьцаны. – Ацха унацәкьарақәа ианрыдчаблалакь, аласа, ма абамбала иумрыцкьои, нанхеит, – даахәмаршәа инаиабжьылгеит лыцкәын аитцбы.

«Снапы ацха амачабыр амыхшьагы стцеит. Шьта иагьа сфаргы, сара шсакәу уафы идырраны дыкам», – ааигәахәт Цьамал дгәыргьо.

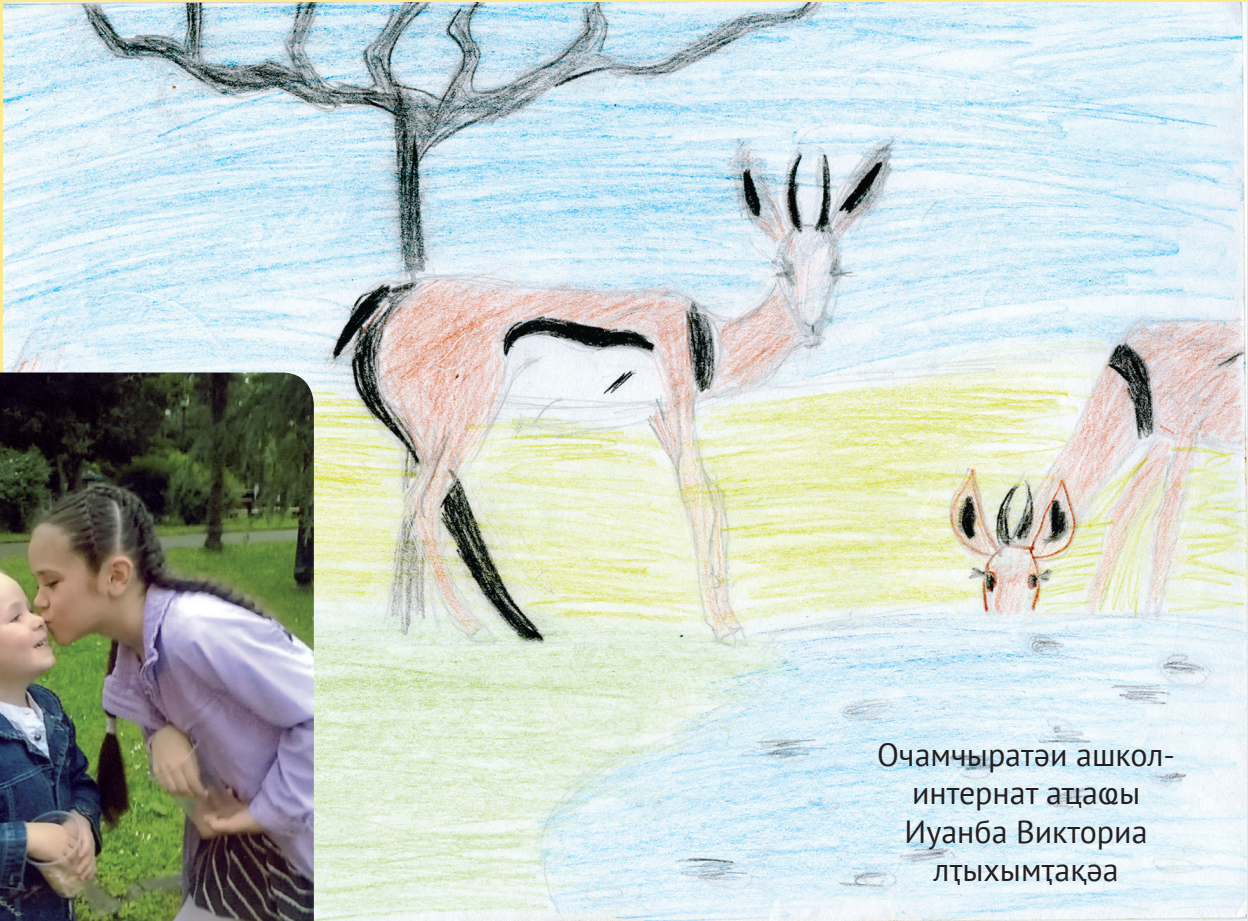
Атаацәа зегьы аколнхарахь усура икан. Цьамал иакәын аоны ахылапшра здыз. Ихала дыхәмаруа абартцаҕы дыштәаз ацхафара анааигәәпха, алағәра дынхапалт. Акәбар инапы нтаиршьшьын, инацәкьарақәа ацха рхьыкәкәо дышгылаз данпшы, илапш иаатцашәеит, аласа зтаны алағәра акәакь аҕы икҕагылаз акатцкәыр.

Цьамал дгәыргьатцәа даакәлеит: иан иабжьылгаз ааигәәлашәеит. Шьытәрак аласа аалихын, инацәкьарақәа ыларкәымпылуа арыцкьара далагеит. Аха уаха умцсит. Аласа заца иамнамхрыз, инацәкьарақәа ирыдчаблан, ахәы рықәиаазшәа, ихәбабисаза икалеит.

Ус, дкьыпцаха абарта даатцалт Тадгәәгә. Цьамал днытцакка дцеит. Дхәарпсаруа, аләақ иҕатата дналбааҕеит. Убри аминут азы иангы аоны дааәналт.

– Унан, уцамкьырааит, уара уакәзаап акәбар итаз ацха зфоз! – Тадгәәгә лыцкәын днаиабашьит, инапқәа ахәы рықәыссы, агарта имоуа, дхәытцәы-хәытцәуа дышгылаз анылба.

Цьамал цәгьашәа илахь еикәнатцеит, иан «лыцәкьа» дышзацәымцаз агәра анига.

Очамчыратәи ашкол-
интернат аҗафәи
Иуанба Викториа
лҗылымҗақәә

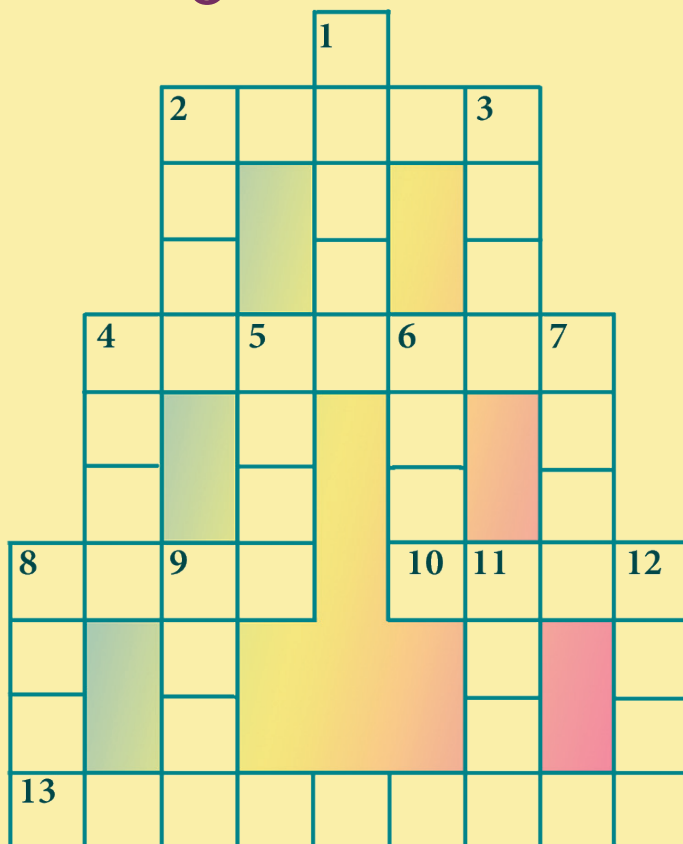
Викториеи лаҳәшә
хәыҗы Владеи

Ажәеиҳда

Армарахьтә арғыарахь: 2. Ашықәс аамтақәа руак. 4. Ала гәаан ... 8. Наури Манчеи ақытаһь аеықәтәара азын ауп. 10. Ала ахьз. 13. Аңсыуа шәкәыџџык ижәла.

Хыхьынтә цәкә: 1. Аңыкәреи лытц. 2. Абнаҕы изызхауа тиаауп. 3. Цхәыс хьзуп. 4. Адәыгба ... Никәа дҕазамызт. 5. Саб ашашәа ашаха алихит. 6. Харантәи аңшшәы ... 7. Хаца хьзуп. 8. Алаба араһь... 9. ... еикәатцәан сара избаз. 11.... узейкәырхар бзиан. 12. Бнатә цстәуп.

Аҕақәа: Аҕа, ыршо, Мура, умал
нааз, иэцо, цгәы, Нара, иҕыгуа,
амаз, ахрыҕ, аҕыы, Нур, Гәыргәла,
иҕыгуа

АМЦАБЗ

№6, 2017

АРЕДАКТОР ХАДА ИННА АҔАШЦХА

Аредақтиатә еилазаара:
Е. Ажыба (аредактор хада лхатыпуаџ,
атакзыцхькәу амазаныкәгаџ),
А. Гогәуа, Гә. Кәыцниацха,
В. Цәыцьба (асаһь. редактор),
Н. Кәыцниа (акәша аредактор).
Компиутерла еикәлыршәеит С. Сазба,
акьыпхьџы Н. Кәарчиацха.
Акорректор Ц. Киутцха.

Ажурнал сахьала еикәиршәеит
В. Цәыцьба

Аредақция аҕызтып: 384900. Акәа ак.,
Ажәанба им., 9. Ател: 226-25-52

Амцабз (Пламя)

Детский журнал Союза писателей Абхазии.

Выходит один раз в 2 месяца.

Адрес редакции: 384900, г. Сухум.

ул. Званба, 9. Тел.: 226-25-52

Отпечатано ЗАО «Арашь»

г. Сухум, ул. Эшба, 168

Акьыпхьыртаһь ирытоуп:

Аформат 60/84 1/8.

Аофсет кьыпхь хкы 1, 86 кь.бҕыш.

Атираж 4000.

Аҕатцацқа

Икьыпхьып ИАЕ «Арашь» акны

Итыцуеит 1957 ш., лацара (май) мза аахыс